Conclusies van de Advocaat-Generaal

M. LAGRANGE

13 maart 1963

Vertaald uit het Frans

Mijnheer de President, mijne heren Rechters,

I

Gelijk U bekend, vertonen de drie thans ter behandeling staande zaken 28, 29 en 30-62 geheel dezelfde trekken als de zaak 26-62, berecht bij Uw arrest van 5 februari 1963. Evenals in laatstgenoemde zaak gaat het hier om verzoeken van de Tariefcommissie waarmede dit rechterlijk orgaan krachtens artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag ter fine van prejudiciële beslissing aan het Hof twee vragen voorlegt betreffende de interpretatie van artikel 12 van het Verdrag. De vragen worden in geheel gelijke bewoordingen gesteld en de schriftelijke opmerkingen ingezonden zowel door de partijen ten principale als door de Regering en de Commissie zijn dezelfde; ten slotte deed zich sedert genoemd arrest geen enkel nieuw feit voor en werd evenmin een nieuw argument voorgedragen. Het enige onderscheid, wat de procedure betreft, is dat de Tariefcommissie zich telkens op verschillende data tot het Hof heeft gewend: 16 augustus 1962 in de zaak 26-62 en 19 september 1962 in de drie andere zaken waarvan Uw Hof thans kennis neemt. Men zou derhalve kunnen menen dat slechts dezelfde beslissing behoeft te worden gegeven als die van 5 februari j.l. en wel in gelijke bewoordingen, daar er blijkbaar geen enkele reden is thans anders te beslissen.

Deze oplossing zou evenwel meebrengen, dat het gezag van gewijsde van Uw arrest van 5 februari 1963 zich niet uitstrekt over de onderhavige gedingen daar, ware dit anders, het Hof gehouden zou zijn de verzoeken van de Tariefcommissie (welke immers van oudere datum zijn dan Uw arrest) als niet ontvankelijk te verwerpen of althans te verklaren dat deze beroepen zonder voorwerp zijn geraakt. Het betreft hier een beginselvraag welke niet zonder belang is voor de toepassing van artikel 177 in de toekomst en de daaruit voor de betrekkingen tussen het Hof en de nationale rechters voortvloeiende gevolgen.

Wij zijn van oordeel dat dit probleem dient te worden opgelost door een normale toepassing enerzijds van de beginselen welke het gezag van het gewijsde beheersen en anderzijds van de regels geldende voor de prejudiciële vragen. Het komt ons niet nodig voor over deze beginselen uit te weiden daar zij, althans op de wezenlijke punten, aan de zes Staten gemeen zijn en wij beperken ons derhalve tot een kort overzicht.

1. Wat het *gezag van gewijsde* betreft wordt in beginsel aangenomen dat dit slechts van relatieve aard is en slechts geldt voor zover er is identiteit van partijen, van de grondslag van de eis en van het gevorderde. (Het Hof heeft dit beginsel strikt toegepast in de arresten Chasse en Meroni van 2 december 1962.) Afgezien van het bijzondere geval van nietigverklaring van administratieve handelingen, welke erga omnes werkt (en eveneens volgens sommigen, van de „onwettigverklaring" van bedoelde handelingen) lijdt deze regel slechts uitzondering indien de wet zulks bepaalt. In Frankrijk kennen wij een voorbeeld van zodanige uitzondering: artikel 7 van de wet van 6 mei 1927, gewijzigd bij de wet van 22 juli 1927, geeft aan de burgerlijke rechter de bevoegdheid kennis te nemen van geschillen betreffende de certificaten van oorsprong (appellations d'origine) op het gebied van de wijnbouw; dit artikel bepaalt nader dat „de eindvonnissen en eindarresten zullen gelden voor alle inwoners en eigenaars van dezelfde streek" zodat de rechter in zijn vonnis de modaliteiten van bedoelde certificaten kan vaststellen en de grenzen aangeven van het gebied waarvoor het certificaat geldt, geheel dus zoals zulks bij een verordening zou geschieden. Het betreft hier een zeer typische uitzondering op de regel van het gezag van gewijsde zaak welke regel in Frankrijk traditioneel wordt beschouwd als de juridische vorm van de door de Franse Revolutie uitgesproken veroordeling der „arrêts de règlement" van de Parlementen onder het Ancien Régime. In Duitsland bestaat een utizondering met betrekking tot de strekking van de arresten gewezen door het Bundesverfassungsgericht te Karlsruhe, welke gezag hebben voor alle rechters en overheden van de Bund en van de Länder en soms zelfs kracht van wet bezitten. In het Verdrag van Rome vindt men geen enkele bijzondere bepaling welke derogeert aan het beginsel van het relatieve gezag van gewijsde in de gevallen waarin het Hof geroepen

is de bepalingen van het Verdrag te interpreteren, hetzij bij prejudiciële beslissing, hetzij anderszins.

2. Wat de beginselen betreft welke aan het systeem der prejudiciële vragen ten grondslag liggen, deze berusten in wezen op de absolute wederzijdse eerbiediging van elkanders competentie door elk der beide groepen van rechtsprekende organen. Zo moet de rechter welke over het geschil ten principale oordeelt zich buigen voor het oordeel van de rechter die van het renvooi kennis neemt voor wat het rechtspunt betreft waarover deze laatste rechter uitspraak heeft gedaan: het is in deze zin dat het op renvooi gewezen vonnis gezag van gewijsde heeft. Daarentegen blijft de rechter van de hoofdzaak vrij om uit het prejudiciële vonnis rechtens de conclusies te trekken welke nodig zijn voor de beslissing van het geschil ten principale, ja zelfs om daaruit geen enkele conclusie te trekken indien hij bij voorbeeld achteraf tot de ontdekking komt, dat de raadpleging niet nodig was geweest en dat hij door een andere benadering tot een uitspraak kan geraken.

Wat de rechter betreft die over de prejudiciële vragen oordeelt, hij heeft slechts één bevoegdheid, welke trouwens evenzeer een plicht is, namelijk om zijn eigen competentie te bepalen: acht hij zich bevoegd, dan is hij gehouden uitspraak te doen zonder te beslissen over de vraag of het renvooi wel gerechtvaardigd was, of het werkelijk nodig was voor de uitspraak in het geding ten principale enz. Gelijk Waline (Manuel de droit administratif, 4e druk, bladzijde 133) – met betrekking tot het geval waarin de administratieve rechter recht spreekt na verwijzing door de gewone rechter – opmerkt: „de administratieve rechter heeft aan de gewone rechter geen lessen te geven en te oordelen dat deze zijn eigen bevoegdheid heeft miskend".

Het zijn deze beginselen welke het Hof heeft toegepast in het arrest 26-62 waaruit wij het volgende citeren:

> „Overwegende echter dat het voor de bevoegdheid van het Hof in deze zaak slechts nodig is, dat de gestelde vraag klaarblijkelijk een uitlegging van het Verdrag betreft; dat de overwegingen welke de nationale rechter tot het stellen van zijn vragen hebben kunnen leiden, evenals het gewicht hetwelk deze daaraan voor de beslissing van het hangende geschil wenst toe te kennen, aan een beoordeling van het Hof zijn onttrokken."

II

Past men beide voormelde beginselen toe, dan komt men tot de slotsom, dat het arrest van het Hof van 5 februari 1963, gewezen in de zaak 26-62, geen gezag van gewijsde heeft ten aanzien van de drie andere zaken. Wij zeiden „van *de* drie andere zaken", daarmede bedoelende dat er aanleiding bestaat voor elk daarvan het gehele procesverloop — waarvan de verwijzing door de Nederlandse rechter naar Uw Hof en de daaruit voortvloeiende gevolgen mede deel uitmaken — als *één geheel* te beschouwen. Immers dit gehele procesverloop, daaronder begrepen de fase welke zich thans te Luxemburg afspeelt, heeft uiteindelijk slechts één doel: het, met eerbiediging van de rangorde der verschillende competenties, doen berechten van geschillen welke geldig voor de nationale rechter werden gebracht, dat wil zeggen, in casu, van de drie gedingen tussen importeurs en de Nederlandse administratie der belastingen. Indien de grondslag van de eis (de causa petendi) in de vier gedingen al dezelfde is, zo is het petitum niettemin verschillend en er bestaat evenmin identiteit van partijen; het gezag van gewijsde van Uw arrest van 5 februari 1963 strekt zich derhalve niet uit tot de drie andere gedingen waarin de Tariefcommissie een afzonderlijk verzoek tot U heeft gericht, verzoeken waarop Uw Hof nog geen uitspraak heeft gedaan.

Zonder twijfel zou men ten betoge van het tegendeel kunnen aanvoeren dat het publiekrechtelijk karakter van het systeem voorzien in artikel 177 (verplicht renvooi in geval van het derde lid en rechtstreeks verzoek van de nationale rechter aan het Hof) duidelijk genoeg naar voren treedt, nu kennelijk met deze regeling wordt beoogd zoveel mogelijk de eenheid van de verdragsinterpretatie te verzekeren. Wij menen evenwel dat men zich dient te hoeden voor een verwarring van deze *ratio legis* en de tot verwerkelijking daarvan te volgen methode. Deze methode is de verwijzingsprocedure tot het verkrijgen ener prejudiciële uitspraak, een regeling welke, gelijk wij reeds hebben opgemerkt, berust op de wederzijdse eerbiediging van elkanders competenties door elk der beide groepen van rechtsprekende organen. Het betreft hier dus een samenwerking tussen het Hof en de nationale rechter welke *via de rechtspraak* tot deze bijzonder wenselijke eenheid van interpretatie moet leiden:

via rechtspraak en dus niet in de uitoefening van enige verordenende bevoegdheid. Dit betekent dat het Hof van Justitie – gelijk overigens in elke andere materie – vrij moet blijven ten aanzien van zijn toekomstige beslissingen. Hoe belangrijk een door het Hof op welk punt ook te wijzen arrest moge zijn, welke ook de *abstracte* aard moge zijn van de interpretatie van deze of gene verdragsbepaling, de gulden regel van het relatieve gezag van het gewijsde dient gehandhaafd te blijven: een rechterlijk orgaan als het onze moet zich doen gelden door het *morele* gezag van zijn beslissingen en niet door het juridisch gezag van het gewijsde zelf. Uiteraard verwacht niemand dat het Hof, na een beginselarrest gewezen te hebben gelijk in de zaak 26-62, in een later geding zonder gewichtige redenen anders zal oordelen, maar rechtens dient het de bevoegdheid te behouden zulks te doen. De regel van het relatieve gezag van gewijsde zelf is een wijze regel: zij verplicht de rechter zich niet formeel achter een reeds gewezen arrest te verschuilen – gelijk men zich achter een wet of een verordening verschuilt – en voortdurend zijn gevoel van verantwoordelijkheid te behouden, dat wil zeggen in ieder geding opnieuw de feitelijke gegevens aan de rechtsregel te toetsen hetgeen hem ertoe kan nopen om, aan de hand van nieuwe feiten of nieuwe argumenten of ook van een spontaan gewetensonderzoek, bepaalde vergissingen te erkennen of wel – hetgeen zich vaker voor zal doen – zijn oordeel te *nuanceren* zonder het fundamenteel te wijzigen. Op deze wijze geraakt hij in het licht der opgedane ervaringen, van de ontwikkeling der rechtswetenschap en van economische, sociale of andere verschijnselen tot hetgeen men de ontwikkeling der rechtspraak noemt. De regel van het relatieve gezag van het gewijsde is het middel hetwelk hem daartoe in staat stelt. Uiteraard behoort de rechter zich van dit middel met omzichtigheid te bedienen teneinde de rechtszekerheid niet in gevaar te brengen, doch het blijft een noodzakelijk middel waarvan hij geen afstand mag doen.

Kan er nu een onderscheid worden gemaakt tussen het aan een uitspraak van het Hof toekomend en uitsluitend dit Hof bindend gezag van gewijsde hetwelk derhalve slechts van relatieve aard zou zijn en het gezag van gewijsde ten aanzien van de nationale rechter, hetwelk dan van absolute aard zou zijn? Met andere woorden: zou

de nationale rechter, zolang het Hof niet op zijn oordeel is teruggekomen — waartoe het steeds gerechtigd is — in alle voor hem aangebrachte gedingen gehouden zijn zich aan 's Hofs uitspraak te conformeren, gelijk, naar wij zagen, het geval is met de beslissingen gegeven door het Hof te Karlsruhe? Wij menen dat dit niet mag worden aangenomen. Immers zodoende zou aan het Hof een ware constitutionele bevoegdheid worden toegekend. En, indien ons Hof inderdaad al in sommige opzichten de taak van een constitutionele rechter in de Gemeenschappen uitoefent, de Verdragen gaven het niet de volledige prerogatieven van een zodanige jurisdictie. Bovendien dient de aard der Verdragen voorzichtig te worden beoordeeld en slechts ten dele of vanuit een bepaalde gezichtshoek als werkelijke constituties te worden aangemerkt voor de daarbij in het leven geroepen Gemeenschappen. Men hoede zich hier voor te ver doorgedreven analogieën. In ieder geval moet worden gezegd, dat indien deze analogieën al voor de rechtsorde der Gemeenschap gelden, zij niettemin zonder enige betekenis zijn voor de interne, parallel bestaande, rechtsorde van elke Lid-Staat: wat dit laatste aspect betreft is het duidelijk dat de Verdragen internationale overeenkomsten zijn welker bepalingen uit kracht van de ratificatie in de interne wetgevingen der Lid-Staten zijn opgenomen. Deze bepalingen worden dus normaliter *als wetten* en niet als een constitutie toegepast; hetzelfde geldt a fortiori voor de door de executieven der Gemeenschap uitgevaardigde verordeningen, zulks uiteraard onverminderd de toetsing van hun wettigheid. Tenzij het Verdrag uitdrukkelijk anders bepaalt, hetgeen niet het geval is, moeten de respectieve bevoegdheden van het Hof rechtdoende op een verzoek om een prejudiciële beslissing en die van de nationale rechter beoordeeld worden naar de regels van het interne recht welke gewoonlijk worden toegepast wanneer een exclusieve competentie naast de normale competenties wordt uitgeoefend. Dit houdt — nog eens: tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald — geenszins in dat de ene orde van bevoegdheden aan de andere ondergeschikt zou zijn en rechtvaardigt met name niet, dat aan de normale regels rakende het gezag van gewijsde zou mogen worden gederogeerd.

Bovendien zij er nog op gewezen dat de opvatting welke wij thans trachten te weerleggen ernstige moeilijkheden met zich mee

zou kunnen brengen. Immers zij zou er toe kunnen leiden dat aan de arresten van het Hof in deze materie een strekking van contentieuze aard zou worden toegekend. De vraag is dan: wordt in een later geding precies dezelfde interpretatievraag aan de orde gesteld als die waarover vroeger reeds uitspraak werd gedaan of zijn er in dit geding nieuwe elementen welke een nieuw verzoek om interpretatie rechtvaardigen? Het Hof zou dan, in plaats van uitspraak te doen over een vraag van verdragsinterpretatie (hetzij in dezelfde bewoordingen hetzij, indien nodig, door zijn eerder gewezen arrest aan te vullen) – zich eerst moeten afvragen of het de thans gestelde vraag wellicht reeds eerder beslist heeft, hetgeen in vele gevallen zou leiden tot een interpretatie van het eerdere arrest in plaats van een interpretatie van het Verdrag. Wij zien ons hier wederom geplaatst voor het bezwaar verbonden aan het afstand doen van de vrijheid welke de rechter ontleent aan de regel van het relatieve gezag van gewijsde: het is beter verschillende malen een beginselarrest te herhalen – behoudens het aanbrengen van nuances in de redactie waarbij met nieuwe argumenten en feiten rekening wordt gehouden – dan te weigeren antwoord te geven met gehoudenheid te verklaren waarom zulks geschiedt. Het is beter dat een rechter de wet uitlegt – hetgeen tot zijn normale taak behoort – dan dat hij zijn eigen beslissingen interpreteert.

Maar – en dit zou een subsidiaire stelling kunnen zijn – zou men niet met handhaving overigens van het beginsel van het relatieve gezag van gewijsde hieraan een ruimere toepassing kunnen geven? Bij voorbeeld, zou men niet mogen aannemen, dat het gezag van gewijsde kan worden ingeroepen wanneer het verzoek om een prejudicieel advies niet alleen op dezelfde vraag betrekking heeft doch bovendien uitgaat van dezelfde rechter die deze reeds eerder door het Hof besliste vraag heeft gesteld? Wij achten dit gevaarlijk. Immers de zaak kan andere aspecten verkregen hebben, nieuwe argumenten kunnen zijn aangevoerd enz. Bovendien wat dient te worden verstaan onder hetzelfde rechtsprekende orgaan? Een hoge rechterlijke instantie kan uit verschillende formaties bestaan welke elk haar eigen competenties bezitten: men denke hier aan de civiele kamer en aan de strafkamer van het Hof van Cassatie en aan de verschillende „Senate" der Duitse gerechtshoven. Zou het mogelijk

nog aanbeveling verdienen rekening te houden met het tijdsverloop sinds de uitspraak van het Hof? Dit criterium is zonder twijfel te subjectief en willekeurig. Wij menen dan ook dat, indien men de regel van het relatieve gezag van gewijsde wil toepassen, deze toepassing strikt dient te geschieden overeenkomstig de daarvoor geldende eenvoudige en bekende criteria.

III

Maar – en dit is de laatste vraag welke wij zouden willen onderzoeken – bestaat dan niet het gevaar dat het Hof met onnodige gedingen wordt overstelpt, onnodig daar zij betrekking hebben op reeds besliste vragen? Dit probleem vertoont zowel een feitelijk als een juridisch aspect.

Wat het eerste aspect betreft zijn wij ervan overtuigd dat de nationale rechters zich er in het algemeen van zullen onthouden werkelijk onnodige vragen aan het Hof voor te leggen. Het ligt in de aard van de rechter veeleer zijn eigen competentie ten volle uit te oefenen dan daarvan ten behoeve van een andere rechter afstand te doen; partijen zullen van haar kant – voor zover zij op de procedure welke van openbare orde is, invloed kunnen uitoefenen – in het algemeen, gezien de kosten en vertragingen welke zulks zou meebrengen, weinig belang hebben deze onnodig te verzwaren. Met name moet het onwaarschijnlijk worden geacht dat de rechter die reeds een prejudiciële beslissing heeft ontvangen dezelfde vraag andermaal aan het Hof voorlegt tenzij dwingende redenen hem daartoe nopen.

Evenwel – en dit is het juridische aspect van het probleem – zullen de nationale rechterlijke instanties („welker beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hogere voorziening") bedoeld in het derde lid van artikel 177, niet op grond van deze bepaling gedwongen zijn zich tot het Hof te wenden zodra een „vraag" over de uitlegging van het Verdrag „wordt opgeworpen in een bij hen aanhangige zaak", daar de betreffende rechterlijke instantie immers krachtens deze zelfde tekst in zodanig geval *„gehouden"* is zich tot het Hof van Justitie te wenden? Bestaat die

verplichting ook dàn wanneer de litigieuze vraag van interpretatie reeds tot een uitspraak van het Hof heeft geleid of zelfs het voorwerp van een constante jurisprudentie vormt?

Het betreft hier evenwel een vraag waarover Gij niet geroepen zijt te beslissen, daar zij tot de competentie der nationale rechterlijke instanties behoort. Op dit punt zoudt Gij slechts een beslissing kunnen geven indien U de vraag over de uitlegging van artikel 177 zelf zou zijn voorgelegd, hetgeen echter niet het geval is.

Met betrekking tot dit probleem – hetwelk overigens niet het enige is waartoe de interpretatie van artikel 177 aanleiding geeft – volstaan wij met de opmerking dat het wellicht door de nationale rechterlijke instanties zonder groot bezwaar kan worden opgelost indien zij zich richten naar de regels voorzien voor de prejudiciële beslissing. Deze regel is zeer eenvoudig: eerste voorwaarde voor deze procedure is dat zich een *vraag* voordoet en dat deze vraag betrekking heeft op de *uitlegging* van de onderwerpelijke tekst; is dit niet het geval, dat wil zeggen is de tekst volkomen duidelijk, dan bestaat er geen aanleiding meer tot interpretatie doch tot toepassing, hetgeen behoort tot de competentie van de rechter die met de toepassing van de wet belast is. Dit is hetgeen men met een overigens weinig nauwkeurige en veelal verkeerd begrepen term de leer noemt van „de duidelijke tekst" („l'acte clair"). In werkelijkheid gaat het hier eenvoudig om de grens tussen de twee competenties. Gelijk dit in zodanige gevallen altijd denkbaar is, kunnen zich hier twijfelgevallen, grensgevallen, voordoen; uiteraard kan de rechter in geval van twijfel tot verwijzing overgaan.

Men moet, indien zich voor een nationale rechter een vraag van verdragsuitlegging voordoet en deze vraag in een als constant aan te merken jurisprudentie van de competente rechter haar oplossing heeft gevonden, naar redelijkheid aannemen dat het in werkelijkheid niet meer gaat om een „vraag" welke een verwijzing noodzakelijk maakt, daar het geval dan met een precedent kan worden gelijkgesteld: een in zichzelf duistere bepaling, welker strekking evenwel constant door de bevoegde rechter op gelijke wijze is geïnterpreteerd, mag worden gelijkgesteld met een bepaling welke geen interpretatie behoeft. Dit is een regel van gezond verstand, die op bij-

zonder gelukkige wijze de eerbiediging der beide orden van competenties overeenbrengt met de noodzaak overbodige verwijzingsprocedures te vermijden. Het is aldus dat men in Frankrijk het systeem der prejudiciële beslissingen verstaat, waar, gelijk U bekend is, dit stelsel een belangrijke rol speelt in verband met de strenge toepassing van het beginsel van de scheiding der machten.

Analoge opvattingen vinden overigens op zekere verwante gebieden toepassing, zoals het internationale privaatrecht en het internationale publiekrecht. Wij doelen hier op de gevallen waarin een nationale rechter het vreemde recht moet toepassen, of de internationale rechter zich gehouden ziet het interne recht toe te passen. Uiteraard bestaat er in deze beide gevallen een wezenlijk verschil met artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag, namelijk dat de rechter alsdan niet over het middel van de verwijzingsprocedure beschikt: hij moet ofwel de vreemde wet of de interne wet toepassen. De analogie is niettemin van belang in die zin dat in beide gevallen algemeen wordt aangenomen, dat het de rechter niet vrijstaat de plaats in te nemen van de rechterlijke organen welke normaliter bevoegd zijn de wet te *interpreteren,* dat wil zeggen van de rechters van het land waar deze wet van kracht is. Hij heeft zich te richten naar de rechtstoestand gelijk die in het betreffende land blijkt uit de wijze waarop de wet in feite wordt toegepast, daarbij rekening houdende met de nationale jurisprudentie waartoe deze toepassing heeft geleid. Het is hier als met de onderscheiding tussen interpretatie en toepassing van de wet: de wetsinterpretatie gelijk die uit een constante jurisprudentie van de bevoegde rechters blijkt, dient door de vreemde rechter of door de internationale rechter te worden aanvaard; zij kunnen dan uitspraak doen als betrof het een eenvoudige wetstoepassing.

Over de vraag van de toepassing van vreemd recht door de nationale rechter wijzen wij op een bijzonder interessant artikel van prof. Dölle (Revue critique du droit international privé, 1955) en wat de Franse rechtspraak betreft op het arrest van het Franse Hof van Cassatie, civiele kamer, van 10 mei 1960 (Fondation Potocki, Journal du droit international, 1961, blz. 762); een arrest van het gerechtshof te Parijs van 1 juli 1959, Revue critique de droit inter-

national privé 1960, blz. 193, en het vonnis van het tribunal civil de la Seine van 29 september 1959, in laatstgenoemde revue 1960, blz. 591. Voor wat het tweede geval betreft, namelijk de toepassing van de interne wet door een internationale rechter noemen wij op twee arresten van het Permanente Hof van Internationale Justitie van 12 juli 1929, gepubliceerd in de Dalloz périodique et critique 1930, 2e deel, blz. 45 e.v. (Regering van de Franse Republiek tegen de Regering van het Koninkrijk der Serviërs, Kroaten en Slowenen en Regering van de Franse Republiek tegen de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Brazilië). Er zij evenwel op gewezen, dat Italië de leer kent van de „receptie van de vreemde rechtsregel" in het nationale recht waarbij aan de Italiaanse rechter grotere toetsingsbevoegdheid wordt toegekend met betrekking tot de toepassing van de vreemde wet; hieruit volgt overigens slechts dat de Italiaanse rechters nog minder bezwaren zouden moeten hebben om zich van onnodige verwijzingen te onthouden dan hun ambtgenoten in andere landen.

Samenvattend zijn wij van oordeel dat, indien de nationale rechterlijke instanties zich naar de zoëven uiteengezette beginselen richten – en alles duidt er op dat zulks mag worden verwacht nu deze beginselen zowel in het nationale als in het internationale recht algemeen zijn erkend – een bevredigende samenwerking tussen deze instanties op basis van artikel 177 zal worden bereikt.

Zonder twijfel moet worden aangenomen dat het Hof somtijds uitspraak zal moeten doen over vragen rakende de interpretatie van het Verdrag of van gemeenschapsverordeningen waarover het reeds eerder heeft beslist, doch op grond van de boven uiteengezette overwegingen menen wij niet dat dit risico bijzonder groot is. Wat hiervan ook moge zijn, het is stellig minder bedenkelijk dat het Hof enkele arresten wijst welke een herhaling vormen van eerdere uitspraken, dan dat nationale rechterlijke instanties verwijzing zouden weigeren op grond van een mogelijk betwistbare interpretatie van de strekking van een reeds gewezen arrest, daar zulk een weigering een bron van conflicten zou kunnen opleveren waarvoor het Verdrag geen enkele oplossing voorziet.

Wij concluderen dat het Hof, uitspraak doende op de door de Tariefcommissie krachtens beschikkingen van 19 september 1962 voorgelegde verzoeken om prejudiciële beslissingen, voor recht moge verklaren:

1) artikel 12 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap heeft directe werking en schept ten bate van de justitiabelen door de nationale rechters te handhaven rechten;

2) teneinde vast te stellen of in- en uitvoerrechten en heffingen van gelijke werking in strijd met het in artikel 12 vervatte verbod zijn verhoogd, dient te worden uitgegaan van de in- en uitvoerrechten en heffingen welke de Lid-Staat bij het in werking treden van het Verdrag daadwerkelijk heeft toegepast;

   zulk een verhoging kan evenzeer voortvloeien uit een nieuwe opstelling van het tarief, welke de indeling van het produkt in een hoger belaste tariefpost tengevolge heeft, als uit een verhoging van het toegepaste douanetarief;

3) het staat aan de Tariefcommissie uitspraak te doen over de kosten in de onderhavige instantie gevallen.